

Pro Hanhikivi ry
Laitatie 14
86110 Parhalahti
puh. 040-1741212
pro.hanhikivi@omanetti.fi

VALITUS
16.12.2010

Oulun hallinto-oikeus
PL 189
90101 OULU
oulu.hao@oikeus.fi

OULUN HALLINTO-OIKEUELLE

ASIA Valitus Raahen kaupunginvaltuuston tekemistä päätöksistä valtuuston kokouksessa 15.11.2010, joilla kaupunginvaltuuston on hyväksynyt Raahen kaupungin osalta Hanhikiven ydinvoimaosayleiskaavan ja ydinvoima-asemakaavan Raahen kaupungin osalta.

Haemme muutoksia Raahen kaupunginvaltuustonseuraaviin päätöksiin:

1. 15.11.2010, 63 § ydinvoimalaitoksen osayleiskaavan hyväksyminen ja
2. 15.11.2010, 64 § ydinvoimalaitoksen asemakaavan hyväksyminen

VALITTAJAT

Pro Hanhikivi ry, kotipaikka Pyhäjoki

Raahen Seudun Luonnonystävät ry, kotipaikka Raahe

VALITTAJAN ASIAMIES JA PROSESSIOSOITE

Pro Hanhikivi ry
Laitatie 14
86110 PARHALAHTI
puh. 040-1741212
Sähköposti: pro.hanhikivi@omanetti.fi

VAATIMUKSET

Valittajat vaativat, että hallinto-oikeus kumoaa valituksenalaiset päätökset ja kaupunginvaltuuston hyväksymät Raahen kaupungin ydinvoimaosayleiskaavan ja Hanhikiven alueen (Raahe) ydinvoima-asemakaavan.

Valittajien perustelut koskien kaavapäätöksiä:

Raahen kaupunginvaltuuston 15.11.2010 hyväksymät kaavat: 63 § ydinvoimalaitoksen osayleiskaava ja 64 § ydinvoimalaitoksen asemakaava

- 1) rikkovat perustuslain 20 §:ssä säädettyä ympäristöperusoikeutta,
- 2) ovat maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 22 §:n tarkoitettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) ja niiden toteuttamista ja huomioon ottamista koskevan MRL:n 24 §:n vastainen, eivät täytä MRL 39 ja 54 §:ssä asetettuja sisältövaatimuksia, eivät perustu riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin, kuten MRL: 5

ja 9 §:ssä ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA) 1 §:ssä sekä hallintolain 31 §:ssä edellytetään,

- 3) ovat EU:n luonto- ja lintudirektiivin vastaisia ja rikkovat luonnonsuojelulain (LSL) 29 §, 39 §, 42 §, 47 §, 49 § ja vesilain 15a § sekä kuuluvat LSL:n 58 § piiriin,
- 4) eivät perustu lainvoimaiseen maakuntakaavaan
- 5) Menettelytapavirheet kaavan valmistelussa ja kaavojen käyttäminen maanhankintaan

1. Kaavat rikkovat perustuslain 20 §:ssä säädettyä ympäristöperusoikeutta.

Valittajat toteavat, että Suomen perustuslain (731/1999) 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille, siis myös kaavoittajalle ja kaavat vahvistavalle kaupunginvaltuustolle, joka ei voi laatia ja vahvistaa lain määräämän luonto- ja ympäristövastuun vastaisesti laadittuja kaavoja. Ympäristöperusoikeuden toteutumista ei ole kaavoissa noudatettu.

2. a) Kaavat ovat MRL:n 22 §:n tarkoitettujen, valtioneuvoston päätöksessä 13.11.2008 määriteltyjen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) ja niiden toteuttamista ja huomioon ottamista koskevan MRL:n 24 §:n vastaisia. Kaavat eivät täytä maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 39 ja 54 §:ssä asetettuja sisältövaatimuksia.

Valittajat toteavat, että kaavat eivät täytä MRL 39 §:n ja 54 §:n vaatimuksia energiahuollon järjestämisestä ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestävällä tavalla, luonnonarvojen vaalimisesta ja ympäristöhaittojen vähentämisestä, eivätkä edistä ekologisesti kestävästä kehityksestä. Kaavat eivät mahdollista turvallista terveellistä ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoista elinympäristöä ja sulkevat käytöltä suurimman osan lähikylien virkistykseen soveltuvasta alueesta.

Valtioneuvoston 13.11.2008 valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamisesta antaman päätöksen mukaan (MRL 22 §):

Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen.

Alueidenkäytön suunnittelussa olemassa olevat tai odotettavissa olevat ympäristöhaitat ja poikkeukselliset luonnonolot tunnistetaan ja niiden vaikutuksia ehkäistään. Alueidenkäytössä luodaan edellytykset ilmastomuutokseen sopeutumiselle.

Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille on jätettävä riittävän suuri etäisyys. Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset sekä vaarallisten aineiden kuljetusreitit ja niitä palvelevat kemikaaliratapihat on sijoitettava riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista.

Alueidenkäytössä tulee edistää energia säästämistä sekä uusiutuvien energialähteiden ja kaukolämmön käyttöedellytyksiä.

Alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden sekä tarpeen mukaan niiden ja muiden arvokkaiden luonnonalueiden välillä edistetään.

Alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä. Suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävästä hyödyntämisestä edistetään virkistyskäytössä, matkailun tukialueina sekä niiden lähialueiden matkailun kehittämisessä suojelutavoitteita vaarantamatta. Alueidenkäytössä edistetään kyseiseen tarkoitukseen osoitettujen hiljaisten alueiden säilymistä.

Alueidenkäytöllä edistetään luonnonvarojen kestävästä hyödyntämisestä siten, että turvataan luonnonvarojen saatavuus myös tuleville sukupolville. Alueidenkäytössä ja sen suunnittelussa otetaan huomioon luonnonvarojen sijainti ja hyödyntämismahdollisuudet.

Alueidenkäytössä edistetään vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä.

Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet. Alueidenkäyttöä on ohjattava siten, ettei näitä aluekokonaisuuksia tarpeettomasti pirstota.

Alueidenkäytössä turvataan energiahuollon valtakunnalliset tarpeet ja edistetään uusiutuvien energialähteiden hyödyntämismahdollisuuksia.

Alueidenkäytössä on varmistettava ydinvoimaloiden edellyttämät suojavyöhykkeet sekä varauduttava ydinjätteen loppusijoitukseen.

Maankohoamisrannikolla otetaan huomioon maankohoamisen taloudelliset ja ympäristölliset vaikutukset olemassa olevaa rakennetta uudistettaessa ja uutta suunniteltaessa. Jokien suistoalueilla kiinnitetään erityistä huomiota maiseman ja luonnontalouden erityispiirteisiin. Rakentamisen sijoittelussa turvataan maankohoamisrannikolle ominaisten luonnon kehityskulkujen alueellinen edustavuus.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet koskevat Raahen kaupungin ydinvoimaosayleiskaavaa ja Raahen Hanhikiven alueen ydinvoima-asemakaavaa, koska kaavojen mukainen maankäyttö (ydinvoimalaitos) koskee MRL 22 §:n mukaisesti asiaa, jolla on energiaverkon kannalta laajempi kuin maakunnallinen merkitys sekä valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävytyteen ja (mikäli kaavat ja niiden mukainen toiminta ja maankäyttö eivät toteudu) merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen. Valittajat toteavat, että kaavat ovat useimpien MRL 22 §:n mukaisten VAT:n yleis- ja erityistavoitteissa mainittujen kohtien ja vastaisia, ainakin seuraavilta osin:

- 1) Kaavoituksen mahdollistaman toiminnan ja rakentamisen odotettavissa olevia ympäristöhaittoja ei ole riittävästi selvitetty, tunnistettu eikä ehkäisty. Kaavaehdotuksista jätetyt muistutukset ja valmisteluaineistona olleet vaikutustenarvioinnit on tulkittu ja huomioitu vain siinä tarkoituksessa, että ”kaikki mahdollinen on tehty, että kaavat voitaisiin toteuttaa”.
- 2) Kaavoissa ei ole osoitettu aluetta kaavan mukaisen voimalaitoksen tuottamalle korkea-aktiiviselle ydinjätteelle, eikä kaavojen toteutuessa syntyvän jätteen käsittelylle ole tiedossa valtakunnallisesti tai alueellisesti tarkoituksenmukaista hyödyntämis- tai käsittelypaikkaa. Kaavojen laadintaa edellyttäneessä hankkeessa ei muutoinkaan ole aluevarauksin varauduttu korkea-aktiivisen ydinjätteen loppusijoitukseen. Tämä puute korostaa kaavojen virheellisyyttä myös VAT:n ekologista kestävyttä ja ympäristöhaittojen huomioimista koskevien tavoitekohtien osalta.
- 3) Kaavat eivät edistä energian säästämistä eivätkä uusiutuvien energianlähteiden tai kaukolämmön käyttöedellytyksiä.
- 4) Kaavat eivät edistä elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden, tässä Hanhikivenniemen monimuotoisuuden säilymistä. Kaavat eivät myöskään edistä ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden, tässä Parhalahden-Syöläinlahden-Heinikarinlammen Natura-alueiden ja useiden kaava-alueella sijaitsevien yksityisten luonnonsuojelualueiden (mm. Takarannan merenrantaniitty ja Ankkurinnokka) välillä tai mainittujen suojelualueiden ja Hanhikiven kaava-alueen muiden arvokkaiksi todettujen luonnonalueiden (luonnonsuojelulain 29 §:n, metsälain 10 §:n ja vesilain 15a ja 17a §:n mukaiset kohteet sekä uhanalaiset luontotyypit) välillä.
- 5) Hanhikiven alue on 26.8.2010 saakka voimassa olleessa, edelleen lainvoimaisessa Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa kokonaisuudessaan rajattu luonnon monikäyttöalueeksi ja keskeisiltä osiltaan merkitty luo-merkinnällä (luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue). Valtuuston hyväksymät osayleis- ja asemakaava heikentäisivät Hanhikiven alueen virkistyskäyttöedellytyksiä ja estäisivät alueen ominaisuuksien ekologisesti kestävä hyödyntämisen mm. luonto- ja kulttuurimatkailussa. Kaavat eivät huomioi Hanhikivenniemen ekologisesti ja virkistyskäytön

kannalta merkittävää ja yhtenäistä luonnonaluetta.

- 6) Kaavat eivät edistä Perämeren rannikkovesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä, vaan kaavan mukaisen hankkeen yva-selvitysten mukaan kaavan toteutuminen aiheuttaisi mm. vesistön rehevöitymistä ja rantakasvillisuuden umpeenkasvua.
- 7) Kaavoissa ei rakentamisen sijoittelussa turvata vaan merkittävästi heikennetään maankohoamisrannikolle ominaisten luonnon kehityskulkujen, Hanhikiven alueella edustavina, yhtenäisinä ja suurelta osin luonnontilaisina esiintyvien äärimmäisen uhanalaisten maankohoamisrannikon sukkessiometsäsarjojen alueellista edustavuutta. Perusteluja tätä luontotyyppiä koskien esitetään jäljempänä myös EU:n luontodirektiivin vastaisuudesta.
- 8) Valittajat toteavat, etteivät osayleis- ja asemakaava toteutuessaan edusta alueidenkäytön ekologista kestävyyttä missään muodossa. Toteutuessaan kaavojen mukaisella maankäytöllä hävitetään lukuisia luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä luontoarvoja Hanhikivenniemen yhtenäiseltä, suurelta osin luonnontilaiselta aluekokonaisuudelta, heikennetään Perämeren rannikkovesien veden laatua paikallisesti merkittävällä tavalla, joka todennäköisesti aiheuttaisi myös kaavoissa luo-merkinnän alaisten merenrantaniittyjen ja niiden sisältämän uhanalaisen kasvilajiston ekologisen tilan heikentymistä. Kaavat toteutuessaan aiheuttavat myös huomattavaa haittaa valtakunnallisesti merkittävän lintujen muuttoreitin ja kansanvälisesti merkittävän muuttolintujen levähdysalueen uhanalaiselle lintulajistolle.
- 9) Kaavoja laadittaessa on ollut ja edelleen on voimassa Säteilyturvakeskuksen YVL-ohje 1.10, joka lähialueen asukkaita suojatakseen rajaa suoja-alueella olevien vakituisten asukkaiden määrän 200.

Kaavoissa ei ole kiinnitetty huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien riskien ennalta ehkäisemiseen. Suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavaa laitosta ei kaavoissa ole sijoitettu riittävän etäälle asutuksesta eikä myöskään luonnon kannalta herkistä alueista, jollaisena Hanhikiven yhtenäistä, suurelta osin luonnontilaista ja kaavan laadinnan taustaselvityksissä monimuotoisuuden kannalta arvokkaaksi todettua kohdetta on pidettävä.

STUK ei ole ohjettaan muuttanut, vaikka pitää Hanhikiven aluetta turvallisenä ydinvoimala-alueena. Kun STUK toimii vastoin omiakin ohjeitaan, ei vastuullinen kaavoitusviranomainen voi luottaa yksin sen selvityksiin vaan ydinvoimalakaavoihin liittyvät vaatimukset laitoksen turvallisuuden ja terveellisen elinympäristön takaamisen osalta on selvitettävä muita asiantuntijoita kuulemalla. Kaavoituksessa on lähdettävä siitä, että ennen kaavan vahvistamista on selvitettävä laitoksen sijaintipaikan turvallisuus. Viranomaistahona toimivan STUK:n ristiriitainen suhtautuminen ja epä johdonmukainen toiminta on seikka, jonka pitää johtaa lisäselvityksiin.

b) Kaavat eivät perustu riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin, kuten MRL: 5 ja 9 §:ssä ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA) 1 §:ssä sekä hallintolain 31 §:ssä edellytetään.

Kaavassa ei ole huomioitu MRL:n 5 §:n mukaisia tavoitteita ympäristönsuojelusta, ympäristöhaittojen ehkäisemisestä ja luonnonvarojen säästeliäästä käytöstä.

Valittajan keskeinen peruste valitukselle on se, että kaavoissa ei ole kattavasti ja asianmukaisesti selvitetty kaavan vaikutuksia alueen luontoon ja ympäristöön eikä otettu huomioon edes niitä selvityksiä, joissa on selkeästi todettu mahdollisen kaavan tuhoisa vaikutus alueen arvokkaalle luonnolle ja ympäristölle.

Eräänä räikeimpänä esimerkkinä selvitysten puutteista voidaan pitää selvitystä linnustosta ja pesimäalueista. Uhanalaisen lintulajin pesäpaikasta on annettu tieto viranomaisille ml. kaavoittajalle jo vuonna 2008 (YVA-lausunto). Asia huomioitiin vasta Pyhäjoen kunnan

asemakaavan hyväksymispäivänä 27.10.2010 ELY-keskuksen puututtua asiaan kuntalaisten tekemien useiden havaintojen ja virallisen ilmoituksen jälkeen. Voidaan syystä olettaa, ettei tätä ja muita uhanalaisen lajien pesintää (Takaranta) ole huomioitu kaavoja laadittaessa, eikä kaavojen vaikutuksista uhanalaiseen lajiin ole tehty riittäviä selvityksiä. Myös kokonaan selvittämättä ovat alueen jäkälät, sammaleet, sienet, kääväkkaat sekä selkärangattomat eliölajit, joille Hanhikivi on erityisen sovelias kasvuympäristö alueen runsaasti lahoppuuta sisältävien biotooppien vuoksi.

Kaavoittavan viranomaisen voidaan todeta rikkoneen hallintolain 31 §:ää selvittämismääräyksistä ja katsoa etteivät kaavapäätökset ole perustuneet hallintolain 31 §:ssä edellytettyihin riittäviin selvityksiin.

Vastaavaa tarkoitusta varten ja saman konsultin toimesta tehty Simon Karsikonin ydinvoimakaava perustuu tarkempiin selvityksiin ja on vaikutusarvioiltaan laajempi.

3. Kaavat ovat EU:n luonto- ja lintudirektiivin vastaisia ja rikkovat luonnonsuojelulain (LSL) 29 §, 39 §, 42 §, 47 §, 49 §, vesilain 15a § sekä kuuluvat LSL 58 §:n piiriin

Ydinvoimakaavat vaarantavat Hanhikiven alueen uhanalaisten luontotyyppien (luontodirektiivi liite I) ja kasvilajien (luontodirektiivi liite IV) esiintymien ja elinympäristöjen alueellisesti edustavan, suotuisan suojelun tason mukaisen säilyvyyden EU:n luontodirektiivin (Neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta A:21.5.1992) vastaisesti.

Kaavojen toteutuminen vaarantaisi Hanhikiven alueen monipuolisen, useita uhanalaisia lajeja (lintudirektiivi liite I) sisältävän pesimä- ja muuttolinnuston sekä niiden pesimä-, sulkasato- ja levähdyspaikat EU:n lintudirektiivin (Neuvoston direktiivi 79/409/ETY luonnonvaraisten lintujen suojelusta A:2.4.1979) vastaisesti.

Uhanalaiset luontotyypit

Merkittävimäksi ristiriitaa herättäneeksi kysymykseksi ydinvoimakaavojen valmistelussa on todettu ydinvoimalahankkeen pitkäaikaisvaikutus Hanhikiven alueen luontoarvoihin. Yhdessä muiden lakisääteisesti suojeltujen kohteiden kanssa (mete-lehdot, rantaniityt, kluuvit, Natura-alueet) alue muodostaa pinta-alallisesti merkittävän maankohoamisrannikon suojelukokonaisuuden. Ydinvoimakaavojen mukaisen hankkeen yksityiskohtaisissa selvityksissä todetuista merkittävistä luontoarvoista johtuen kaavojen hyväksymiselle ja toteutumiselle ei vallitsevien maankäyttöä säätelevien normien mukaan ole edellytyksiä.

Yleisperiaatteena valittajat toteavat, että kaavojen mukaiset rakentamisvaraukset sijoittuvat EU:n *luontodirektiivin liitteen I* mukaisesti ensisijaisesti suojeltavan, koko maassa äärimmäisen uhanalaiseksi (CR) luokitellun luontotyypin, *maankohoamisrannikon primäärisuknessiovaiheiden luonnontilaiset metsät*, esiintymisalueelle, jota lähes koko kaavoitusalue maakunnan edustavimpana kohteena (viite1: Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus 17.12.2009) edustaa. Kaavojen mukaisen maankäytön myötä kyseisen luontotyypin alueellinen edustavuus ja monimuotoisuus EU:n luontodirektiivin (ja edellä mainitulla tavalla myös MRL 22 §:n) vastaisesti heikentyisi laadullisesti selvästi.

Osayleis- ja asemakaavaselostuksissa todetaan:

Lailla suojellut luontokohteet on kaavoituksessa rajattu toiminta-alueiden ulkopuolelle, mutta hankkeella olisi merkittäviä vaikutuksia Hanhikiven alueen luonnon monimuotoisuuteen. Hankkeen myötä Hanhikiven edustava merenrantametsäkokonaisuus tulee pirstoutumaan ja alueen merkitys maankohoamisrannikon katkeamattoman suknessiokehityksen mallina heikenee selvästi. Hanke tulisi vaikuttamaan erityisesti suknessiokehityssarjan vanhempiin osiin Hanhikiven niemen keskiosissa. Niemen keskiosien uhanalaisten luontotyyppien edustavuus on kuitenkin osittain heikentynyt metsätalouuskäytön (hakkuut, ojitukset) takia.

Lausunnoissaan Hanhikiven ydinvoimalaitosalueen osayleis- ja asemakaavaehdotuksista Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen luonnonsuojeluyksikkö on puolestaan todennut, että: *”Primäärisuknessiovaiheen luonnonmetsien arvoa on vähätelty sillä perusteella, että Hanhikivenniemen sisäosien metsiä on käsitelty talousmetsien käsittelymenetelmin ja alueella on merkittävästi taimikoita. Suknessiosarjan vanhoihin metsiin kuuluu merkittävästi myös luonnontilaisia metsiä ja luontaisen kehityksen ja maankohoamisilmiön seurauksena metsätalouden piirissä olleet metsät varsin nopeasti ennallistuvat täydentämään metsien suknession loppuvaiheen tilannetta.”*

Ydinvoimaosayleiskaavan ja ydinvoima-asekaavan EN-2 merkintöjen alueilla kaavan toteutuessa voidaan perustellusti olettaa tapahtuvan mm. alueen kasvillisuuden raivaamista ja pintojen asfaltointia tapahtuvan uhanalaisten luontodirektiivin liitteen I mukaisten luontotyyppien (suknessiometsät) alueella. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on kaavan pohjana olevan hankkeen yv-lisäselvitysten lausunnossaan (viite 2: Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus 27.11.2009) todennut koko Hanhikiven niemen, siis myös koko osayleis- ja asemakaava-alueen edustavan uhanalaisimpiin luontotyyppeihimme kuuluvaa maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat –luontotyyppiä.

Lausunnoissaan Hanhikiven ydinvoimalaitosalueen osayleis- ja asemakaavaehdotuksista Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen luonnonsuojeluyksikkö on todennut, että: *”Primäärisuknessiovaiheen luonnonmetsien arvoa on vähätelty sillä perusteella, että Hanhikivenniemen sisäosien metsiä on käsitelty talousmetsien käsittelymenetelmin ja alueella on merkittävästi taimikoita. Suknessiosarjan vanhoihin metsiin kuuluu merkittävästi myös luonnontilaisia metsiä ja luontaisen kehityksen ja maankohoamisilmiön seurauksena metsätalouden piirissä olleet metsät varsin nopeasti ennallistuvat täydentämään metsien suknession loppuvaiheen tilannetta.”*

Osayleis- ja asemakaavaselostuksissa viitataan tehtyyn selvitykseen (viite 3: Pöyry Environment Oy 2009) maankohoamisrannikon metsien kehityssarjoista todeten, että luontotyyppi kattaa pääosan Hanhikivenniemestä, joka on luokiteltu merkittäväksi luontotyyppin kohteeksi ja on maakunnallisesti tarkastellen todennäköisesti kymmenen merkittävimmän merenrantojen suknessiometsäkohteen joukossa.

Kaavaselostuksissa todetaan myös maakuntakaavoituksen taustaselvityksiksi laadittuihin raportteihin viitaten primäärisuknessiometsien yleisen suojeluasteen olevan maakunnallisella tasolla hyvä. Em. taustaselvityksessä (viite 3:Pöyry Environment Oy 2009) todetaan kuitenkin, ettei maankohoamisrannikon primäärisuknessiometsien määrää tai luonnontilaisuutta ole Pohjois-Pohjanmaalla systemaattisesti selvitetty ja ettei tämän luontotyyppin kokonaispinta-alaa Suomessa tarkasti tunneta. Luontotyyppin esiintymisalueeksi Suomessa on asiantuntija-arvion perusteella laskettu n. 200 km². Luontotyyppille suotuisaa pinta-alaa arvioidaan olevan yli 200 km². Esiintymisalueen osalta kehityssuunnaksi on arvioitu pienenevä suunta suoran ihmisvaikutuksen takia. (viite 4: Ympäristöministeriö 2007). Suojeltuja luontotyyppin esiintymiä todetaan olevan hyvin vähän. Natura-tietokannan mukaan Pohjois-Pohjanmaan rannikon Natura-alueilla on noin 1100 hehtaaria maankohoamisrannikon primäärisuknessiometsiä. Luontotyyppiä ei juuri esiinny muilla kuin Natura-verkoston sisältyvillä suojelualueilla. (viite 3: Pöyry Environment Oy 2009).

Pohjois-Pohjanmaalla suknessiometsien kehityssarjoja on kartoitettu suojelualueiden ulkopuolella Merestä Metsäksi –hankkeen yhteydessä. Kartoitus perustui paikkatietotulkintaan sekä saatavilla olevaan tietoon erilaisista selvityksistä ym. Tähän perustuen on arvioitu, että todellinen primäärisuknessiometsien pinta-ala Pohjois-Pohjanmaalla voisi olla luokkaa 3000 ha (viite 5: Ruokanen 2006). Suuri osa alueista on kuitenkin pienehköjä tai osittain talouskäytössä olleita. (viite 3: Pöyry Environment Oy 2009).

Hanhikiven alueen 200 hehtaarin rakennettavaksi tarkoitettun alueen todetaan vastaavan noin 5 %:ia maakunnan 4000 hehtaariksi arvioidusta primäärisuknessiometsien pinta-alasta. Valittajat toteavat, ettei tämä karkea arvio luontotyyppin kokonaismäärästä perustu systemaattisiin selvityksiin, eikä sisällä tietoa luontotyyppin kohteiden laajuudesta, edustavuudesta, luonnontilaisuudesta tai yhtenäisyydestä.

Ottaen huomioon, että kyseessä on koko maassa äärimmäisen uhanalaiseksi (IUCN-luokitus: CR) luokiteltu, EU luontodirektiivin liitteen I mukainen, ensisijaisesti suojeltava luontotyyppiyhdistelmä, on karkeaan määräraivioon perustuen arveluttavaa väittää alueellisen edustavuuden ja suojelutason säilyvän hyvänä, etenkin kun kaava-alueen kohde on katsottu laajuudeltaan ja yhtenäisyydeltään edustavimmaksi primäärisukkessiometsien esiintymisalueeksi koko maakunnassa. Valittajat toteavat, etteivät kaavat sisällä eikä kaavoittaja muutoinkaan osoita toteutuvaa kompensatoratkaisua kyseisen luontotyypin esiintymiskohteen osayleis- ja asemakaavojen mukaisen maankäytön myötä tapahtuvalle merkittävälle hävittämiselle.

Kaavoitusalueella on myös äärimmäisen uhanalaisia (CR) merenrantaniittyjä, jotka keskittyvät Hanhikiven niemen pohjois- ja itärannoille ja ovat pääosin edustavia. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen inventointilomakkeessa on esitetty, että Takarannan merenrantaniityllä saattaa esiintyä myös äärimmäisen uhanalaisia suolamaalaikkuja (CR).

Kaavoissa merenrantaniityt on pääosin varustettu SL1- ja luo-merkinnällä, kuten, mm. Takarannan luonnonsuojelullisilta arvoiltaan erittäin merkittävä merenrantaniitty. Kaavan mukaisen maankäytön toteutuessa merenrantaniittyjä, erityisesti Takarantaa kuitenkin uhkaa osittainen umpeenkasvu rehevöittävän laudevesivaikutuksen vuoksi.

Uhanalainen lintu- ja kasvilajisto

Hanhikiven alueen pesimälinnustoon erittäin uhanalaisista (EN) lajeista alueella säännöllisesti esiintyvät mustapyrstökuiri, suokukko ja pikkutiira, jonka Suomen kannasta 7 % pesii Hanhikiven alueen välittömässä läheisyydessä, Kultalanlahdella. Vaarantuneista lajeista (VU) alueella pesivät naurulokki, käenpiika, pikkutikka, tiltalti sekä vuoden 2010 uhanalaisuusluokituksen mukaiset keltävästäräkki, kivitasku, vesipääsky, mustakurkku-uikku, jouhisorsa, heinätavi, tukkasotka ja karikukko sekä alueen välittömässä läheisyydessä myös mehiläishaukka.

Lisäksi alueella pesii arkaluonteisuuden vuoksi salassa pidettävä uhanalainen laji, jonka esiintymä on nyt myös Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen toimesta todennettu ja raportoitu.

EU:n lintudirektiivin (Neuvoston direktiivi 79/409/ETY luonnonvaraisten lintujen suojelusta A:2.4.1979) liitteen I lajeista Hanhikiven alueella pesii tai pitää reviiriä säännöllisesti 20 lintulajia ja tilapäisesti neljä lajia. Niemen välittömässä läheisyydessä pesii ainakin kaksi lajia.

Fennovoiman lisäselvityksenä teettämän linnustoselvityksen mukaan Takarannalla on havaittu oleskelevan *äärimmäisen uhanalainen (CR)* etelänsuosirri, josta ei ole alueella pesimähavaintoja 1980-jälkeen. Selvityksen mukaan Hanhikiven ympäristössä olisi lajille soveliaita pesäpaikkoja. Selvityksessä todetaan Hanhikiven alueen olevan myös yksi Perämeren rannikon potentiaalisimpia pesimäympäristöjä erittäin uhanalaiselle valkoselkätikalle. Linnustoselvitykset ja niihin nojaavat kaavoitusratkaisut perustuvat vanhentuneisiin, vuoden 2000 uhanalaisuusselvityksiin. Hanhikiven merkittävien linnustoarvojen vuoksi arvioinnit on syytä tehdä uudelleen joulukuussa 2010 valmistuneen Suomen lajien uhanalaisuus –selvityksen (viite 6: Rassi ym. 2010) mukaan.

Lintudirektiivin 4 artiklan mukaan liitteessä I mainittujen lajien elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin, jotta varmistetaan lajien eloonjääminen ja lisääntyminen niiden esiintymisalueella.

Lauhdevesipäästöjen vaikutusalueella Kultalanlahdella on pesimäluoto uhanalaisella, vahvan suojelustatuksen omaavalla pikkutiiralla. Lajin pesintää ei saa häiritä, eikä pesimäympäristöä muuttaa, joten lauhdevedet ja niiden myötä aiheutuva rehevöityminen ja mahdollinen umpeenkasvu muodostavat lajin pesinnälle riskin.

Osayleis- ja asemakaavoissa osoitettua rakentamista kohdistuu myös arvokkaille linnustoalueille, kun koko Hanhikiven alueen on todettu linnuston levähdys- ja kerääntymisalueena olevan valtakunnallisesti merkittävä, sisältävän huomattavan monimuotoisen lintulajiston, mukaan lukien joukon maamme uhanalaisimpia lintulajeja ja sijaitsevan kansainvälisesti merkittävällä lintujen muuttoreitillä, johon nähden voimajohdot sijoittuisivat poikkisuuntaisesti.

Kaavojen laadinnan perusteena olevan hankkeen yva:ssa korkean törmäysriskin lintulajistolle aiheutuvia vaikutuksia on vähätelty. Petolintuja, pieniä sorsalintuja ja kuikkalintuja ei ole mainittu, eikä niille ole tehty kvantitatiivisia törmäysarvioita. Hanhikiven alueen kautta tapahtuva lintujen muutto on Suomessa valtakunnallisesti hyvin runsasta ja lajistoltaan monipuolista. Kymmeniä tuhansia sorsalintuja tai tuhansia kuikkalintuja joutuisi voimalinjan muodostamalle törmäyslinjalle, kaavan suunnittelumääräyksestä huolimatta (viite 7: Tuohimaa 2009). Kaavojen laadinnan pohjatietona käytetyssä ydinvoimalahankkeen yva:ssa esitetty arvio 45 törmäyksestä vuodessa on perusteeton. Tällaisten arvioiden esittäminen vaatisi sekä yöaikaisen, että päiväaikaisen lintuliikkeen lukumäärien tarkkaa tuntemista.

Osayleis- ja asemakaavoissa joitakin osia alueen luontoarvokohteista on rajattu rakentamisvarausten ulkopuolelle, mutta kaavassa ei ole huomioitu yhtenäisen aluekokonaisuuden luontotyyppien ja laiston ekologisten yhteyksien säilyttämistä.

Merenrantaniityt on kaavaehdotuksessa rajattu SL1- ja luo-merkinnöillä toiminta-alueiden ulkopuolelle. Uhanalaisten kasvilajien, kuten ruijanesikon esiintymät sijoittuvat pääosin näille rantaniitykohteille. SL1-alueeksi kaavassa osoitetun Takarannan asema uhanalaisten kasvilajien elinolojen varmistamisessa on kuitenkin varsin kyseenalainen, kun toisaalta selvityksissä ja lausunnoissa ja mm. osayleiskaavaselostuksessa on todettu lauhdevesipäästöjen myötä syntyvä merenrantaniityn rehevöitymisen uhka:

Ruijanesikon havaittuihin kasvupaikkoihin ei aiheudu hankkeesta suoria vaikutuksia. Jäähdytysvesien lämpövaikutuksista voi kuitenkin seurata rantaniittyjen umpeenkasvua. Kasvupaikkojen muuttuminen voi näin heikentää tiukasti suojellun ruijanesikon esiintymiä. Sama koskee tiukasti suojellun nelilehtivesikuusen esiintymiä.

Vallitsevista virtauksista ja vesialueen mataluudesta johtuen lauhdevedet hyvin todennäköisesti aiheuttaisivat Takarannalla umpeenkasvua, mikä siis heikentäisi uhanalaisen ruijanesikkopopulaation ja nelilehtivesikuusen esiintymien säilymistä. Ruijanesikko ja nelilehtivesikuusi ovat luonnonsuojelulain 42 §:n nojalla rauhoitettuja ja *luontodirektiivin liitteen IV tiukasti suojeltuja lajeja*, joiden esiintymispaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä.

Takarannan merenrantaniitty on kosteikkojen suojeluarvokriteerien (Asanti ym. 2003. Kosteikkojen linnuston suojeluarvo. Suomen ympäristö 596) mukaan korkeimpaan I-luokkaan kuuluva ja kansainvälisesti tärkeä lintujen levähdysalue. Takarannalla katsotaan olevan myös hyvin huomattava merkitys vesilintujen sulkasatoalueena ja yhdessä Parhalahden-Syölätinlahden ja Heinikarinlammen Natura-alueen kanssa myös pesimäaikaisena ruokailualueena. Kaavoissa SL1 ja luo-merkinnöillä olevan Takarannan alueen linnuston elinolojen varmistaminen ei kaavojen mukaisen rakentamisen toteutuessa ole mahdollista, johtuen voimalaitoksen rehevöittävästä lauhdevesipäästöistä sekä etenkin sähkölinjojen aiheuttamasta törmäysriskistä Takarannan alueelle saapuvalla ja lähtevällä sekä Takarannan ja Natura-alueiden välillä liikkuvalla, huomattavan runsaslukuisella ja myös useita uhanalaisia ja lintudirektiivin liitteen I mukaisia lajeja sisältävällä lintulajistolle.

Yhteenvedona linnustollisista arvoista valittajat toteavat Hanhikiven alueen, mukaan lukien koko osayleis- ja asemakaava-alue, sijaitsevan kansainvälisesti merkittävällä muuttoreitillä, jota käyttävät muun muassa monet alueella runsaslukuisina tavattavat korkean törmäysriskin lajit. Lisäksi alue on valtakunnallisesti merkittävä muuttolintujen levähdys- ja kerääntymisalue (viite 2: Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus 27.11.2009). Lintudirektiivin 4 artikla edellyttää jäsenvaltioita kiinnittämään erityistä huomiota kosteikkojen (mm. rantaniityt) suojeluun, myös niiden lintulajien osalta, joita ei luetella liitteessä I, *kun kyseessä ovat niiden muuttoreittien varrella sijaitsevat pesimä-, sulkasato- ja talvehtimisalueet ja levähdyspaikat*. Näiden alueiden ja niiden sisältämien linnustollisten arvojen turvaamista ei Hanhikiven ydinvoimakaavoissa lintudirektiivin vastaisesti ole riittävästi huomioitu.

Vesilain mukaiset kohteet

Kaavat ovat vesilain 15 a §:n vastaisia. Vesilain 15 §:n mukaan toimenpiteet, jotka vaarantavat enintään 10 ha suuruisen fladan tai kluuvijärven taikka enintään yhden hehtaarin suuruisen

lammen tai järven säilymisen luonnontilaisena, ovat kiellettyjä. Hanhikiven osayleiskaava-alueella sijaitsee mm. Rovastinperukka. Niemeä joudutaan korottamaan ydinvoimalaa varten, mikä aiheuttaa rehevöittävien lauhdevesien ohella painetta etäämmälläkin sijaitseviin vesilain kohteisiin. Kluuvien ja fladojen säilyminen ja ekologinen tasapaino perustuvat mm. valuma-alueen säilymiseen luonnontilaisena.

4. Kaavat eivät perustu lainvoimaiseen maakuntakaavaan.

Kaavojen perusteena on valituksen johdosta korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyssä oleva Pohjois-Pohjanmaan ydinvoimamaakuntakaava, jonka ympäristöministeriö on valittajan käsityksen mukaan määrännyt puutteellisin selvityksin täytäntöön pantavaksi ennen sen lainvoimaiseksi tuloa. Valittaja käsityksen mukaan maakuntakaava valmistelussa on menettelytapavirheitä

Valittaja katsoo myös, että Pohjois-Pohjanmaan ydinvoimamaakuntakaava on MRL:n 1 §:n mukaisten lain yleisten tavoitteiden ja saman lain 4 §:n nojalla määriteltyjen, voimassa olevien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastainen.

Ydinvoimamaakuntakaavan lainvastaisuuden ja puutteiden osalta valittaja viittaa tämän valituksen liitteenä (liite 4) olevaan korkeimmalle hallinto-oikeudelle Pohjois-Pohjanmaan ydinvoimamaakuntakaavasta tehtyyn valitukseen sekä kyseisessä 25.9.2010 päivätyssä valituksessa esitettyihin vaatimuksiin ja niiden perusteluihin.

5. Menettelytapavirheet kaavan valmistelussa ja kaavojen käyttäminen maanhankintaan

Ydinvoimaosayleiskaavan laatiminen aloitettiin kahden kunnan yhteisenä kaavana ja yhtenä suunnittelualueena. Ehdotusvaiheessa kaava on jaettu kahdeksi erilliseksi osayleiskaavaksi suunnittelualueen poikki kulkevan kuntarajan mukaisesti. Toimintatapa lienee muutettu kesken kaavaprosessin sen vuoksi, että näin yleiskaavaa ei tarvitse alistaa asianomaisen ministeriön vahvistettavaksi MRL 47 § Tämä on ollut omiaan hämmentämään kaavaan osallisia ja eittämättä vaikuttaa esimerkiksi muistutusten määrään, joka lienee ollut myös tavoitteena.

Osayleiskaava ja asemakaava aiheuttavat maanomistajalle ja muille oikeuden haltijoille kohtuutonta haittaa (MRL 39 §). Kaupunki saattaa alueen maanomistajat eriarvoiseen asemaan pyrkiessään kaavoituksen avulla luomaan edellytyksiä maa-alueiden pakkolunastukseen ydinvoimayhtiön tarpeisiin. Eriarvoisuutta maanomistajien keskuudessa aiheuttaa myös se seikka, että maan hankinta vapaaehtoisin sopimuksin on rajattu koskemaan vain osaa kaava-alueista ja hankkeen vaikutusalueesta.

Ydinvoimakaavojen taustalla olevalla Fennovoimalla ei ole sen voimakkaista pyrkimyksistä huolimatta hallinnassaan rakentamisluvan edellyttämää ja suunniteltuun rakentamiseen tarvittavia ja kaavaan sisällytettyjä Parhalahden jakokunnan omistamia maa- ja vesialueita, eikä kaikkia yksityisten maa-alueita.

Kaavoituksesta huolimatta kunta tai kaupunki ei voi pakkolunastaa alueita yksityisen yrityksen tarpeisiin, tässä tapauksessa Fennovoiman puolesta, koska lunastusoikeus kunnalle voidaan MRL 99.3 §:n nojalla myöntää alueelle, joka on yleiskaavassa osoitettu

1) liikenneväyläksi

2) asuntorakentamiseen tai siihen liittyvään yhdyskuntarakentamiseen ja jota tarvitaan kunnan suunnitelmanmukaiseen yhdyskuntakehitykseen sekä

3) alueen, joka on tarkoitettu kunnan tai kuntayhtymän laitokselle tai muihin näiden tarpeisiin.

Ydinvoimaosayleiskaavan ja asemakaavan hyväksyminen eivät muuta Fennovoiman hanketta kunnan suunnitelmalliseksi kehittämiseksi, eikä näin ollen sekään luo edellytyksiä pakkolunastusoikeuden käyttämiselle. Kyseessä ei ole kunnan vaan yksityisen yhtiön hanke.

Edellä esitetyillä perusteilla valittajat vaativat, että hallinto-oikeus kumoaa valituksenalaiset päätökset ja Raahen kaupunginvaltuuston hyväksymät ydinvoimaosayleiskaavan ja ydinvoima-asemakaavan